

Edukacja IPN

<https://edukacja.ipn.gov.pl/edu/oben/katowice/projekty-filmowe-i-mult/141806,Piesni-powstancze.html>
2021-09-27, 06:02

Pieśni powstańcze

Z okazji setnej rocznicy III powstania śląskiego Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Katowicach wydał dwa teledyski do pieśni powstańczych z płyty **Grzegorza Płonki „Nadstawcie ucha, kochani ludkowie”**, wydanej przez Fundację „Dla Dziedzictwa” z Opola. Utwory **„Przyszli po wypłata górniki masami”** oraz **„Kaj ze mi się podziół”** pochodzą ze zbioru Adolfa Dygacza (1914-2004), etnografii, muzykologa, folklorysty, znawcy kultury górnośląskiej oraz zagłębiowskiej. Badacz ten zbierał i zapisywał pieśni ludowe na Górnym Śląsku. Łącznie zgromadził ponad 16 tysięcy melodii i tekstów, w tym śląskich pieśni powstańczych. Płyta „Nadstawcie ucha, kochani ludkowie” zawiera 12 utworów w nowoczesnej aranżacji pod kierunkiem artysty Grzegorza Płonki, muzyka i aranżera, dziennikarza, pisarza i popularyzatora śląskiej kultury. Za reżyserię i zdjęcia do teledysków odpowiada Bartosz Dominik.

Pomysł na płytę ze śląskimi pieśniami powstańczymi zrodził się we mnie na początku 2017 r. Wtedy to, wspólnie z panią Janiną Dygaczową, wybraliśmy jedenaście pieśni ze zbiorów jej męża prof. Adolfa Dygacza. Niektóre melodie mają XIX-wieczne korzenie i były powszechnie znane wśród ludu. Dzięki temu, po dostosowaniu tekstu do tematyki powstańczej, szybko trafiały między powstańcze szeregi. Pozostałe pieśni są przykładami samorodnej twórczości. Ich twórcy są anonimowi, bądź znani pod pseudonimami. Większość tekstów tych pieśni ukazała się w latach 1919-1922 w czasopiśmie: „Kocynder” i „Powstaniec”. Dobierając utwory na płytę „Nadstawcie ucha, kochani ludkowie”, kierowałem się chęcią przedstawienia różnorodnych emocji i nastrojów, związanych z tamtymi czasami. Teksty mówią m.in. o masakrze górników na terenie kopalni „Mysłowice”, o walkach o Górę św. Anny, o ucieczce z Niemiec cesarza Wilhelm II Hohenzollerna, o losach chłopaka z nizin społecznych, który po szkole miał do wyboru – iść do pruskiego wojska lub „za ślepra” na kopalnię. Wysłuchamy też opowieści żołnierza – Ślązaka wysłanego na fronty I wojny światowej. W warstwie muzycznej chciałem, aby płyta nawiązywała brzmieniowo do popularnych na Śląsku w początkach XX w. kwintetów dętych. Utwory zaaranżował Andrzej Kaszuba. Płytę nagrano w Radiu Katowice w składzie: Grzegorz Płonka - śpiew, Wojciech Kaszuba - I trąbka, Adrian Gaweł - II trąbka, Michał Zdrzałek - waltornia, Michał Czyżpuzon, Jakub Sznajder - tuba, Łukasz Kurek - perkusja oraz gościnnie w jednym utworze Klaudia Cyrnal. Wydawcą płyty jest Fundacja „Dla Dziedzictwa”, a jej okładkę zdobi obraz Grzegorza Chudego.

Grzegorz Płonka

Płyta "Nadstawcie ucha, kochani ludkowie" bierze udział w plebiscycie na folkową płytę roku 2020 "[Wirtualne gęśle](#)". Zapraszamy do głosowania!

• Grzegorz Płonka - Przyszli po wypłata górniki masami

Pieśń zapisana przez Adolfa Dygacza w Janowie (Katowice) w 1935 r.

Tekst po raz pierwszy opublikowany był w czasopiśmie "Powstaniec" (nr 8, 1919) z uwagą, że słowa śpiewa się na melodię znanej pieśni "Wojenko, wojenko, cóżeś ty za pani" . Autor tekstu podpisał się nazwiskiem Jurczyk. Słowa tej pieśni były skracane i przerabiane. Z czasem dopisano do nich dwie nowe melodie nieznanymi twórcami. Pieśń ukazała się w zbiorach A. Dygacza: "Śląskie pieśni powstańcze 1919-1921", Wydawnictwo "Śląsk", Katowice (1958) oraz "Pieśni powstańcze", Górnośląska Oficyna Wydawnicza SA w Katowicach (1997).

- **Grzegorz Płonka - Kaj ze mi się podziół**

Pieśń zapisana przez Adolfa Dygacza w Opolu w 1961 r.

Słowa i melodia anonimowe. Pieśń ukazała się m.in. w zbiorze Edwarda Bogusławskiego, i Adolfa Dygacza "Do bytomskich strzelców. Zbiór śląskich pieśni powstańczych dla młodzieży szkolnej w układzie na 1, 2 i 3 głosy z towarzyszeniem różnych instrumentów" (Katowice, 1972), w którym napisano: *Pieśń należy do szczytowych osiągnięć twórczości samorodnej, związanej tematycznie z powstaniami. Charakterem swym bliska jest ludowym balladom*". Pieśń wykorzystali: Kazimierz Kutz w filmie "Sól ziemi czarnej" oraz Henryk Mikołaj Górecki w III Symfoni op. 36 „Symfonia pieśni żałosnych” (III Lento. Cantabile-semplice), dzięki czemu jest to najbardziej znana w świecie śląska pieśń powstańcza.

NADSTAWCIE UCHA, KOCHANI LUDKOWIE

PIEŚNI POWSTAŃCZE ZE ZBIORÓW ADOLFA DYGACZA

GRZEGORZ PŁONKA

Opcje strony